वऱ्हाडसमाचार.

THE BERAR SAMACHAR

VOL XVIII AKOLA MONDAY NOVEMBER 24 1884 NO 45

वर्ष १८ अकोला सोमवार तारीख २४ माहे नोवेंबर सन १८८४ इ० अंक ४५

वऱ्हाडसमाचाराची किंमत.

	६०
वर्षाची आगाऊ	६
सहामाही ,,	३
साल अखेर	७
किरकोळ अंकास	०४
डांक हांशील.	
वर्षाचें आगाऊ	०१३
सहामाही	०८
साल अखेर	१०८

नवीन वर्गणीदार होऊं इच्छिणारे लोकां कडून आगाऊ वर्गणी यावी ह्मणजे पत्र सुरूं केलें जाईल.

नोटिसीबद्दल.

१० ओळींचे आंत	१
१० ओळींपुढें दर ओळीस	०१०६
तीच नोटिस दुसरे खेपेस	०१
इंग्लिश लिपींत दर ओळीस	०४
,, ,, दुसरे खेपेस	०३

जाहिरात.

नंबर ४९ (पब्लिक रेकर्ड) मुक्काम लंडन. इंडिया. आफिस् तारिख ३१ जुलई सन १८८४ इसवी.

महाराणी साहेबांचे हिंदुस्थानचे सेक्रेटरी यांजकडून गव्हरनर जनरल आफ् इंडिया इन कौन्सिल यांस.

ब्रिटिश म्युझीयम् कडेस हिंदुस्थानातून जीं वेळोवेळीं बुकें पाठविलीं जातात त्या संबंधानें आपणास असें कळविण्यांत येत आहे कीं ट्रस्टीज् यांजकडून अशी सूचना झाली आहे ग्रंथ कर्ते छापविणारे आणि इतर ज्यांची इच्छा म्युझियम्कडे पुस्तकें पाठविण्याची असेल त्यांना असें कळवावें कीं मुंबई व कलकत्ता येथील थाकरस्पिंक् आणि कंपनी हे त्यांचे एजंट आहेत. ही देणगी ट्रस्टीज् यांजकडेस पाठविण्याविषयीं आपले सरकार मदत करतील ह्यांत संशय नाहीं आणि आह्मी अशी विनंती करितों कीं ट्रस्टीज यांची सूचना अमलांत आणण्याविषयीं आपण योग्य तजवीज करावी.

नंबर १९७३

हैद्राबादचे रेसिडेंट यांजकडेस माहिती करितां व वहिवाटीकरितां नक्कल पाठविली आहे. आणि अशी विनंती करण्यांत येते कीं म्युझियमचे ट्रस्टीज यांची इच्छा सर्व लोकांस कळवावी.

गव्हरनर जनरल आफ इंडिया इन् कौन्सिल यांचे हुकुमावरून.

इ, एच, एच, कालेन, मेजर
आ. से. टु. ग. आ. इ०
मि. डि. इ० चा. हो० डि०

बुकस्
कलकत्ता.
ता. ६-१०-८४

विक्रीस तयार.
भाग १० दहा.
उपयुक्त चमत्कार संग्रह किंवा अप्रसिद्ध युक्ति, औषधी, जादुटोना वगैरे.

प्रसिद्ध करणार भाऊ गोविंद सापकर.

भाग पहिला व भाग दुसरा. ह्यांत गैबीएलम, अप्रसिद्ध व उपयुक्त अशा नाना प्रकारच्या चमत्कारिक युक्ति, औषधी, जादु टोणा वगैरे यांचा संग्रह थोडक्यांत ज्ञान होण्यासारखा विवेचन केला आहे.

भाग तिसरा रंगित व साधें दारूकाम. ह्यांत फुलबाज्या, चिचुंद्र्या, नळे, चंद्रज्योती, बाण इत्यादि अनेक प्रकारचें साधें व रंगित दारू काम तयार करण्याविषयीं खुलासेवार माहिती दिली आहे व अल्प आयासांनें तयारही करितां येईल.

भाग चवथा, पांचवा आणि साहावा. आतार, रंगारी, माळी वगैरे. ह्या भागांत, प्रथम व दुसऱ्या भागांत सांगितल्या प्रकारची माहिती, व आतार, माळी वगैरे लोकांच्या कसबांची बरीच माहिती आहे.

भाग सातवा.

ह्यांत गंजिफा, तिफाशी सोंगट्या, बुद्धिबळें, व पते ह्या खेळांची माहिती साधारणपणें बरीच दिली आहे व खेळाचे प्रकारांचीं चित्रेंही पुस्तकारंभीं काढलेलीं आहेत.

भाग आठवा.

ह्या भागांत कपड्यांस नानातऱ्हेचे रंगकरणे रंगा रंगाची शाई करणें, कित्येक रोगांवरील औषधें, अश्वपरीक्षाकरणें वगैरे अनेक उपयुक्त विषयांची परिस्फुटता केली आहे.

भाग नववा व दहावा.

ह्या भागांत गैबीएलम, अप्रसिद्ध व उपयुक्त अशा नाना प्रकारच्या चमत्कारिक कृति वगैरे-यांचा संग्रह केला आहे.

प्रत्येक भागास ९ आणे किंमत पडेल. पुस्तकें ज्ञानचक्षु छापखान्यांत मिळतील. बाहेर गांवचे घेणारांस टपाल हशिला बद्दल दर भागास एक आणा जास्त पडेल.

एकदम १० भाग घेणारांस ट०हं०प० नाहीं.

वऱ्हाडसमाचार

मित्ती मार्गशीर्ष ७ शके १८०६

[ब्रि]टिश सरकारचें राज्य.

ब्रिटिश सरकारच्या राज्यावर सूर्य कधींही मावळत नाहीं असें जें ह्मटलें आहे त्यावरून राष्ट्राच्या विस्तृत पणा विषयीं जरी ठळक अनुमान करितां येतें तरी त्या योगानें त्याच्या मर्यादेची नक्की कल्पना होत नाहीं. तसेंच त्या राष्ट्राची संपत्ति, व्यापार व मोठमोठे कलाकौशल्याचे कारखाने ह्यांची बरोबरी इतर कोणत्याही राष्ट्राच्यानें करवत नाहीं ही गोष्टही जगप्रसिद्ध व आहे पण त्या योगानें त्याच्या वैभवाची व श्रेष्ठत्वाची कल्पना होते तरी त्यांची सीमा पुरती लक्षांत येत नाहीं. तथापि आंकडे वगैरे देऊन ह्या गोष्टी लोकांस समजण्याजोगा प्रयत्न कोणी अद्याप केला नव्हता तो मांट्रियल येथें ब्रिटिश असोशिएशनची सभा नुकतीच भरली होती त्या प्रसंगीं मुंबईचे माजी गव्हरनर सर रिचर्ड टेंपल साहेब ह्यांनीं हातीं घेऊन त्या विषयाची बरीच चांगली परि स्फुटता केली आहे ती माहिती मनोरंजक असून महत्वाची असल्यामुळें तिचा आशय आज येथें देण्याचें आह्मी योजिलें आहे. सररिचर्ड ह्यांनीं त्या विषयाचे तीन विभाग केले आहेत— (१) दूर दूर पसरलेल्या प्रदेशांसमवेत ब्रिटिश राष्ट्राचा विस्तार, (२) ह्या सर्व प्रदेशांत रहाणारे लोक, (३) ह्या विस्तीर्ण प्रदेशांतील मनुष्य कृतीचीं कार्यें.

जगाच्या बहुयेक सर्व भागांत इंग्लंडचीं ठाणीं आहेत युरोप खंडांत तशींच पश्चिमेकडील व पूर्वेकडील द्वीप समूहांत आस्ट्रेलिया, अमेरिका आणि आफ्रिका ह्या खंडांमध्यें ही त्याचीं अनेक ठाणीं आहेत. ह्यावरून दिसून येईल कीं ह्या देशाचा अंमल प्राचीन काळीं रोम वगैरे जी मोठमोठीं राष्ट्रें होऊन गेलीं त्यापेक्षां ही अधीक विस्तृत प्रदेशावर आहे. इजिप्त, झुलूलांड, आफगाणिस्थान आणि दुसरे कांहीं प्रदेश ज्यांवर इंग्लिश सरकारचा अंशतः अंमल आहे ते सर्व मिळून ह्या सर्व राष्ट्राचें क्षेत्रफळ १० कोटि चौरस मैल अथवा पृथ्वीच्या ज्या भागावर लोकवस्ती आहे त्याचा एक पंचमांश आहे. एव ढ्या मोठ्या राष्ट्रांतील जे लोक संपत्तिमान आहेत त्यांची संपत्ति कायम व सुरक्षीत राहवी आणि जे तिचे प्राप्त्यर्थ झटत आहेत त्यांस ती मिळण्याचा मार्ग सुलभ व्हावा अशा रितीनें त्यांतील राज्यव्यवस्था चांगली ठेवण्याचें काम किती कठीण व श्रमाचें आहे हें सांगावयास नकोच. पण तें काम करण्यास इंग्लंड पूर्ण पणें योग्य आहे हें अनुभवा अंतीं दिसून आलें आहे. ह्या गोष्टीचें कारण एकतर त्या देशांतील राज्य करणाऱ्या लोकांचें चातुर्य व दुसरे ह्या राष्ट्रांतील दळणवळणाच्या उत्तम सोयी. ह्याचा एकंदर समुद्र किनारा अतीशय मोठा ह्मणजे २८,९०० मैल लांब असून त्यावर ४८ मोठमोठी बंदरें आहेत ह्या एका गोष्टी वरूनच त्या देशाचें वैभव दिसून येतें. ह्या वरून एक चमत्कारीक प्रश्न सुचतो तो असा—कीं अमेरिका वियेमध्यें इंग्लंड देशाचें जें वर्चस्व आहे तें त्याचे ताब्यांत समुद्र कांठचा पुष्कळ प्रदेश आहे म्हणून किंवा समुद्रावर जें त्या देशानें वर्चस्व आहे त्यामुळें हीं ठाणीं त्यांचे हातीं आलीं. आणखी असें म्हटलें आहे कीं ब्रिटिश सरकारच्या अमलांत जो एकंदर प्रदेश आहे त्या मानानें फार थोड्या प्रदेशांत [ला]गवड अथवा लोकवस्ती झालेली आहे व त्यापैकीं कांहीं भाग लागवड करण्यास अगदीं अयोग्य आहे. परंतु लागवड होण्या जोगा जो भाग राहिला आहे तो आणखीं पुष्कळ लोकसंख्या वाढली असतां तिच्या निर्वाहाच्या सोयीचा आहे.

आपल्या विषयाच्या दुसऱ्या भागा विषयीं ह्मणजे ब्रिटिश सरकारच्या राष्ट्रांतील रहाणाऱ्या लोकांविषयीं सर रिचर्ड टेंपल ह्यांचें असें ह्मणणें आहे कीं ते एकंदर ३,१९ दशलक्ष आहेत. त्या पैकीं ४९ दशलक्ष गोरे अथवा काकेशियन लोक आहेत, २९४ आर्य लोक आहेत, ९० लक्ष मांगोलियन आणि बाकीचे मूळचे रहाणारे. गोऱ्या लोकांपैकीं आंग्लोसाक्सन व जर्मन मिळून ३९ दशलक्ष लोक आहेत. लोकसंख्येचे विभाग धर्मा प्रमाणें केले असतां ख्रिस्ति लोक एकंदर लोकांच्या एक सप्तमांश ह्मणजे ४६ दशलक्ष आहेत. हिंदुलोक १,८८ दशलक्ष ह्मणजे एकंदर लोक संख्येच्या अर्धा पेक्षां ज्यास्त आहेत. ही फारच चमत्कारिक गोष्ट आहे कीं थोड्याशा परकीय लोकांनीं फार दूरच्या देशाहून येऊन सर्व हिंदुलोकांवर आपलें राज्य स्थापित केलें आहे सर्व हिंदुलोक म्हटलें ह्याचें कारण असें कीं ब्रिटिश सरकारच्या राष्ट्रा बाहेर हिंदु लोक फारच क्वचित आहेत. त्यांचे अंमला खालीं सर्व पृथ्वी पैकीं अर्धे मुसलमान लोक आहेत. ५ कोटी मुसलमान लोक हिंदुस्थानांत आहेत आणि आणखी १ कोटी ब्रिटिश सरकारच्या ताब्यांतील इतर देशांत आहेत. ह्या सर्व आंकड्यांची आणि ग्रेट ब्रिटन व आयर्लंडच्या क्षेत्रफळाच्या आणि संख्येच्या आंकड्यांशीं तुलना करून पाहिलें

असतां खरोखर आश्चर्य वाटल्या वांचून राहत नाहीं.

परंतु ह्या राष्ट्राची संपत्ति व्यापार व इतर उत्पन्नाच्या बाबी ह्यां विषयीं जेव्हां आपण विचार करितों तेव्हां नुसतें आश्चर्य बंद होऊन साक्षात् आश्चर्य वाटूं लागतें. ह्या बाबतींत इंग्लंडचा मोठेपणा व वैभव अगदीं दळदळीत दिसून येतें. राष्ट्राचा विस्तार व लोकसंख्या ह्या संबंधानें जशी त्याची बरोबरी कोणी करूं शकत नाहीं तशीच संपत्तीच्या संबंधानें इतर राष्ट्रांमध्यें ह्याचें वर्चस्व फार आहे.

ह्या गोष्टीचें प्रमाण दाखविण्याकरितां ह्या राष्ट्राच्या फक्त वसूलाचेंच मान घेतलें तरी त्यावरून दिसून येईल कीं ग्रेट ब्रिटन आणि आयर्लंडचें क्षेत्रफळ फक्त १,२०,००० चौरस मैल असून त्याचा एकट्याचा वसूल बाकीचें ब्रिटिशसरकारचे राज्य ८९लक्ष चौरस मैल असून ही त्याचे वसुलाचे बहुतेक बरोबरीचा आहे. ह्या राष्ट्राची जमाबंदीसंबंधीं व स्थानकीय व्यवस्थे संबंधीं वसूल २०,३०,००,००० पौंड आहे. ह्यापैकीं ८,९०,००,००० पौंड ग्रेट ब्रिटन व आयर्लंड ह्यांचें व ७,४०,००,००० पौंड हिंदुस्थानचें असून बाकीचें ४,०००००० पौंड इतर वसाहती व ठाणीं ह्यांचें आहे ह्या एकंदर उत्पन्नाचा चौथा हिस्सा जमीनीवरील सारा व इतर कर मिळून जमा होतो व बाकीची रकम जकात वगैरे बाबीपासून वसूल होते. ह्या रकमेमध्यें स्थानिक व्यवस्थे संबंधीं जी सर्व राष्ट्र मिळून जी एकंदर ६,१०,००,००० पौंडाची रकम वसूल होते ती मिळविली असतां एकंदर एवढी मोठी भव्य रकम होईल कीं तेवढी मोठी प्राचीन काळीं कधींच कोणत्याही राष्ट्रांत वसूल झाली नसेल व आतां ही इतर राष्ट्रांत होत नसेल. या ठिकाणीं आणखी एक गोष्ट सांगितली पाहिजे ती अशी कीं हा सर्व वसूल केवळ ब्रिटिशसरकारच्या प्रजेपासून च घेतलेला असून ह्या सरकारच्या अमलाखालीं जीं हिंदुस्थानांत नेटिव संस्थानें आहेत त्यांचा वसूल ह्यांत दाखल केलेला नाहीं.

(पुढें चालेल)

मि. ग्लाडस्टन आणि हाउस आफ लार्डस अथवा प्रजा पक्षाचा जय.

थोर पुरुषांच्या अंगीं लोकमत पाहिजे त्या प्रकारचें करून घेण्याचें सामर्थ्य किती असतें हें त्यांच्या चरित्रावलोकनावरून ध्यानीं येतें. लोकमत आपलेंसें करून घेण्याचें काम कठीण असणें किंवा सुलभ असणें हें ज्या देशांतील लोकसमुदायाच्या सुधारणुकीच्या स्थितीवर अवलंबून आहे म्हणजे सामुदायिक स्थिति ज्या ज्या मानानें ज्यास्ती सुधारलेली त्या त्या मानानें त्या देशांतील लोकांची मनें कोणत्याही इष्ट हेतु कडे वळवून एक मत करावयाचें काम कठीण. ह्या प्रमाणानें पाहिलें असतां इंग्लंडांतील लोकांचीं आणि त्यांपैकीं ही पार्लमेंट सभेच्या सभासदांचीं मनें एकीकडे वळवून त्यांनां आपल्या मनांतील इष्ट गोष्ट करावयाला लावणें हें फारच कठीण होय. परंतु अशा कठिण गोष्टी ही क्वचित् प्रसंगीं घडून आल्याचीं उदाहरणें इतिहासांत सांपडतात. अशा प्रकारचें एक उदाहरण नुकतेंच इंग्लंड देशांत घडून आलें. व तें घडून आणण्याचें बहुतेक श्रेय महाराणीचे मुख्य प्रधान व प्रजापक्षाचे पुढारी मिस्तर ग्लाडस्टन यांचेकडे आहे. सुमारें सहा महिन्यापूर्वीं पार्लमेंट सभे पुढें असा एक कायद्याचा मसूदा आला होता कीं ह्या सभेतील हाउस आफ कामन्स या नांवाच्या शाखेच्या सभेकरितां जे सभासद नेमावयाचे ते नेमून देण्याचा हक्क हल्लीं जितक्या लोकांनां आहे, त्यापेक्षां ज्यास्ती लोकांनां देण्यांत यावा. या मसूद्याप्रमाणें जर कायदा झाला असता तर हल्लीं ज्या लोकांचीं मतें ते गरीब आहेत म्हणजे कराची अमुक एक रकम देत नाहींत एवढ्याच कारणावरून घेतां येत नाहींत अशा बऱ्याच लोकांचीं मतें हाउस आफ कामन्सचे सभासद निवडण्यांत घेतां आलीं असतीं. आणि त्याचा शेवटीं परिणाम असा झाला असता कीं हाउस आफ कामन्स सभेचे सर्व सभासद येथून तेथून प्रजापक्षाचेच निवडले गेले असते. कारण कीं इंग्लंडांत काय आणि इतर देशांत काय बड्याबड्यां मंडळींचीं म्हणजे जाहागिरदार इनामदार इत्यादि मंडळींचीं मतें राजकीय पक्षाचीं आणि त्यांच्यापासून जस जसें खालीं जावें तसतशी ज्या मंडळीचें गाठ पडावयाची त्यांचीं मतें प्रजापक्षाचीं असावयाचीं हा एक साधारण नियमच आहे असें म्हटलें तरी चालेल. या प्रमाणें हाउस आफ कामन्स सभेच्या घटनेंत फेरफार होऊं देणें हें हाउस आफ लार्डस या सभेच्या सत्तेचें नाशकारकच आहे असें म्हटलें तरी चालेल कारण कीं हाउस आफ लार्डस या सभेंतील सर्व सभासद बड्या मंडळींतील असल्याकारणानें त्यांचीं मतें प्रजापक्षाच्या जयाला बहुत करून प्रतिकूळ असतात. प्रजापक्षाच्या सभासदांनीं भरलेलें हाउस आफ कामन्स असलें म्हणजे त्यांत कायद्याचे जे जे मसुदे पास व्हावयाचे ते अर्थांतच प्रजेची सत्ता वाढविण्याचे असावयाचे आणि प्रजेची सत्ता जसजशी ज्यास्त वाढत जाईल तसतशी राजसत्ता कमी कमी होत गेलीच पाहिजे. प्रजापक्षाची सत्ता वाढत जाऊन राजसत्तेचा क्षय होत चालला म्हणजे हाउस आफ लार्डस या सभेचें महात्म गेलें. तें जाऊं देऊं नये यासाठीं हें 'फ्रांचाईझ् बिल्'' म्हणजे सभासद निवडून देण्याच्या अधिकारांत फेरफार करण्याच्या कायद्याचा मसूदा हाउस आफ कामन्समध्यें पास झाला असतांही हाउस आफ लार्डस या सभेनें त्याला आपली समती न देतां सहा महिन्यांपूर्वीं जेव्हां हा मसूदा त्या सभेंत वाचला गेला त्यावेळीं त्या सभेनें एक मत करून त्यावर बिलकुल वादविवाद न करितां एकदम बहुमतानें हाणून पाडिलें. हा मसुदा हाणून पाडण्याच्या पूर्वीं त्याचा हाउस आफ लार्डस मध्यें असा परिणाम होणार हें जेव्हां मि. ग्लाडस्टन यांस समजलें तेव्हां त्यांनीं असें बोलून दाखविलें कीं "हाउस आफ लार्डस जर हा मसूदा नामंजूर करतील तर त्यामुळें कांहीं भयंकर परिणाम झाल्यास मी त्या बद्दल जबाबदार नाहीं." या नंतर तो मसुदा नामंजूर झाल्या बरोबर तो पास करण्याकरितां म्हणून साल मजकूरच्या आक्टोबर महिन्यांत पार्लमेंट सभा भरली आणि पुनः हाउस आफ कामन्समध्यें बिल पास होऊन त्या सभेनें तें हाउस आफ लार्डस सभेकडे पाठवून दिलें. हाउस आफ लार्डस सभेचे मत तें बिल पास करण्याचें मुळींच नव्हतें याकरितां तें आपल्याकडे आल्यावर पुनः हाणून पाडावें असा यांचा बेत होता. या सभेचे हल्लींचे मुख्य पुढारी ड्यूक आफ सालिसबरी आहेत. यांचा बेत असा होता कीं कांहीं होवो हें बिल म्हणून पास होऊं द्यावयाचेंच नाहीं. हा बेत हाउस आफ कामन्सच्या सभेला समजतांच त्यांतील सभासदांनीं वेगवेगळ्या ठिकाणीं मोठ मोठ्या सभा भरवून त्यांत असें ठरविलें कीं प्रजा हिताला अनुकूल असा कायदा पास करण्याला बड्यांच्या सभेनें अडथळे आणल्यास मुळीं असाच कायदा करावयाचा कीं इंग्लंड देशाचें राज्य शकट चालविण्याला या बड्यासभेचेंच मुळीं कांहीं कारण नाहीं. ही तक्षकाच्या बरोबर इंद्राची आहुति करण्याची युक्ती निघाल्या बरोबर हाउस आफ लार्डसमध्यें आणि त्या खेरीज सर्व बड्या व छोट्या मंडळींत आणि देशभर बरीच हालचाल चालू झाली. प्रत्येक पक्षाच्या सभेनें आपले या संबंधानें उद्गार वेळोवेळीं इतके स्पष्टपणें बोलून दाखविले होते आणि अशा प्रकारच्या प्रतिज्ञा केल्या होत्या कीं आपल्या प्रतिज्ञेप्रमाणें गोष्टी घडून न आल्यास पुढें लोकसमाजांत तोंड दाखविण्यालाही पुढें शरम वाटावी. यामुळें या वादाचा उलगडा कसा होतो या गोष्टीकडे सर्वांचें लक्ष होतें. ड्यूक आफ सालिसबरी यांच्या पक्षाचा जय झाल्यास मिस्तर ग्लाडस्टन यांस महाराणी साहेबांच्या मुख्य प्रधानकीच्या वस्त्रांचा परित्याग करून हाउस आफ लार्डस सभेचें उच्चाटन करण्याकरितां कंबर बांधावी लागती. दुसरे पक्षीं मि. ग्लाडस्टन यांच्या पक्षाचा जय झाला असतां बड्या सभेकडे हार आल्यामुळें त्यांचें महत्व अगदींच कमी झालें असतें. याप्रमाणें उभयपक्षां पैकीं कोणाचा ही जय झाला असतां कांहींतरी नुकसान व्हावयाचेंच परंतु त्यापैकीं लार्डसच्या सभेकडेच हार आल्यास निदान त्यांच्या मानहानी पलीकडे फारसें नुकसान व्हावयाचें नव्हतें. असतु. या वादाची भवतीनभवती होऊन शेवटीं गेल्या विसाव्या तारखेस या गोष्टीचा निकाल झाला. तो असा कीं हाउस आफ लार्डस यांनीं आपल्या "रिडिस्ट्रिब्यूशन बिल" म्हणजे कोणत्या परगण्यांतून किती किती सभासद असावे या विषयींच्या कायद्यांत फेरफार करण्याच्या कायद्याचा मसूदा याचा मिस्टर ग्लाडस्टन यांणीं विचार करण्याचें कबूल केलें आणि एवढ्यावरच लार्ड साहेबांच्या सभेनें त्यांचें "फ्रांचाईझ बिल" पास करण्याकरितां आपल्या सभेंत निर्विघ्नपणें वाचूं दिलें. हें बिल पास झाल्याच्या योगानें हाउस आफ कामन्सचा म्हणजे प्रजापक्षाच्या प्रतिनिधींचा जय झाला हें उघड आहे.

या सर्व प्रकारावरून एक दोन गोष्टी लक्षांत ठेवण्या सारख्या आहेत. त्या ह्या कीं मि. ग्लाडस्टन यांच्या अंगीं त्यांच्या लोकप्रियते मुळें आणि सत्य प्रियतेमुळें तसेंच त्यांच्या लोककल्याण कारक वर्तनामुळें, त्यांच्या अंगीं या वयांत ही कर्तुम कर्तुम् शक्ति आहे. दुसरी गोष्ट कीं उत्तरोत्तर राजा आणि प्रजा या दोन्हीं पक्षां पैकीं कोणत्या पक्षाकडे खरें वर्चस्व असावें असा प्रश्न निघाल्यास इतिहासांतील अनेक उदाहरणापासून आणि हल्लींच्या या उदाहरणावरून हें स्पष्ट आहे कीं अशा वादांत बहुत करून प्रजापक्षाला यश यावयाचें.

The Berar Samachar

MONDAY, November, 24, 1884

THE CANDIDATURE OF MR. LAL MOHUN GHOSE FOR A SEAT IN PARLIAMENT.

From the pickings made by the Times of India from the speech of Baboo Lal Mohan Ghose, that paper intends to set before the people in England that the gentleman proposed for the Greenwich constituency is one who is not possessed with as intimate and critical a knowledge of India as is necessary for a candidate representing India; at the same time intimating to its readers in India that the Baboo is not the sort of person required to represent their interests in the English Parliament. We do not know what led that paper to make use of such phrases as the 'blatant Baboo' and to put the Baboo on a par with the Tichborne claimant. We have not the least hesitation in asserting that such insinuations are utterly worthless and that they would not diminish the real worth of the Baboo in the eyes of the native public in India. Those who have assisted him with open purses and have backed him by their earnest wishes for his success know Mr. Ghose too well to be influenced by the column in the Times and half a dozen more They know that the Baboo is not a mere declaimer, but a genuine orator; and all the predictions of the Times that the Baboo will not be able to influence an assembly like that of the House of Commons, which is 'unsympathetic and critical' will be falsified in due course. The House of Commons is a body that is known to be swayed by genuine oratory; it is also known to be a lover of facts; we are sure Mr. Ghose will satisfy the House in both these particulars, at any rate there is no reason to be afraid that he will prove a dinner-bell.

Mr. Ghose has sided with the Radical party in England or at least it is so suspected. We think it would be very nearly impossible in England to be aloof from party politics; and especially so in the case of a foreigner from India. We should have liked him to have identified with the Liberal party in order to ensure his success; but this is a matter more

for the conscience of Mr. Ghose to decide than our own. Even his siding with the Radical party will not much come in the way of his election. A Radical is a Liberal plus something; radicalism is an erring on the right side and therefore cannot be a great hindrance to his election. That he has been accepted by the meeting at Greenwich to give him the chance of nomination also goes a great way to show that he does not lack the sympathy of the Liberal party.

Every knowing man will await in India the final outcome of the venture; no election has as yet been secured to any Indian candidate and the election of Mr. Ghose will be the first example of its kind. If the long desired result should happen, a very great thing will have been achieved; for the Baboo would be most decidedly and emphatically a spokesman for India. Whatever imperfect knowledge the Baboo may possess, according to the calculations of the Times, must presumably be more than that of any ordinary member of Parliament; in any case, it could not be less. Raja Sir T. Madhav rao is suggested as the proper person by the Times to become a member of Parliament, as a man knowing India and its affairs so well as to be heard with veneration. What we want just now, however, is exactly a gentleman like Mr. Ghose, to represent us in England. We don't want persons, that would gloss over matters, that would shape their opinions to the will of others; we want straightforward persons, speaking candidly what they think and know of Indian affairs in a manner to discover to the people of England the whole truth. The Raja may possess excellent administrative capacities but considering his lifelong surroundings and the kind of political atmosphere to which he is enured, we doubt whether he would prove as efficient as Mr. Ghose, as a member of Parliament. We want Mr. Lal Mohun Ghose in Parliament and we wish that at the next election, we may have the pleasure to note his success.

EDITORIAL NOTES.

General Gordon is yet alive. The news of his death must have caused great sensation in England; and if the report had been left uncontradicted for a time, there is no doubt that advantage would have been taken by the conservative party so as to bring obloquy in some way on the policy of Government in Egypt. The French Minister must not have spread the news without resonable information; but certainly it would have been judicious if he had withheld it.

Lord Ripon's tour throughout the Northern portion of India has given an opportunity to the people there to show their feelings. What has the Anti-Riponist to say to the numerous addresses gratefully given to Lord Ripon? Perh[illegible] it is all dissembling.

[illegible] the Government of India has done in the Webb case is just what would have been expected of it. If it had forborne speaking in the matter, it would have been a wonder. The Resolution as to giving aid at the coming elections, explaining the nature and object of the step also shows the sincerity at the fountain head of Government.

The Deccan Education Society is a new thing of its kind. Along with others we are also afraid if it is to be zealously conducted. We wish the movement every success.

That Education Commissoin Resolution has now been before the public long enough. Those who supposed that some very curious thing would come out of it are disappointed. The one point that can be easily noticed is the true desire of the Government to extend primary education and to assist private enterprise and utilize it to the benefit of the public.

The Russians are coming nearer and nearer India. They have occupied Kangrad. We said in our last that the Russian policy was no doubt aggressive and th[illegible] the commission was simply a veil to cover it. Here is an instance of that policy. Her policy in future will make manifest her real intentions and confirm our ideas about her policy.

We promised to review the Berar Educational Report, b[illegible] it took a great deal of time to go thr[illegible] it; and even now we are not satisfie[illegible] at we shall be able to review it con[illegible]ely. We hope to be able to fulfil ou[illegible] promise in our next issue.

We learn that at no distant dat[illegible] Mr Henvey C. S, Revenue Commissio[illegible] H. A. D., will leave that Province, and that in all likelihood Mr A P Howell, C S, Commissioner of the Nerbudda Division (Central Provinces), will be his successor Mr Ridsdale would have been appointed had he lived B.G.

We understand that the Government of Bombay have sent letters to the principal members of the Brahmin, Prabhu; Sonar, Senvi, and Bania communities in the Bombay, Poona, Surat, Nassick, and Sholapur Zillas, requesting them to give their opinions on the question raised by Mr Malabari about infant marriages amongst the Hindoos This is, of course, a result of the action of the Government of India in transmitting the documents on the subject to the different local Governments and asking for their counsel The Government of India, prudently enough, is careful to avoid any appearance of taking the initiative in a matter of so much delicacy, but there can be no harm in eliciting expressions of opinion from all parts of the country In doing this a very useful status is conferred upon the discussion, which is raised above the level of a mere academic exercise We are glad to see that the Bombay Government is moving in the same lines B.G.

The extraordinary proceedings of the still more extraordinary Commission of Inquiry in the City, are still dragging along as darkly as ever, so far at leastas the outside world is concernd. Even "Our own correspondents," are remarkably silent of late as to the doings in the Star Chamber, it having no doubt dawned upon wirepullers that the investigation even such as it is, is slowly but surely unravelling to their confusion the tangled web which they had imagined was so cleverly and skillfully woven, for purposses of their own. In the meantime we believe that Sultan Nawaz Jung has appealed or is about to appeal, direct to His Highness the Nizam in the matter.

The Commission still holds its sittings which are drawing to a close. The so called prosecution has ended, all the evidence having been taken on the one side only, since the Arab Chief who is virtually on his trial, was not allowed the benefit of counsel. Of course under the circumstances no defence was possible, and so the Commission is now in deep consultation considering its virdict notwithstanding that the proceedings all along were conducted with closed doors, the doings of the Commission are no secret and are being freely canvassed in the City after City fashin. It is said that the members of the Commission are much divided among themselves and are not likely to come to anything like a unanimous decision. With two or th[illegible] exceptions, who have independe[illegible] nions, and wil[illegible] ut opi[illegible] members wil[illegible] overnment they serve, and it is pretty well known now what the the Government is at The general belief is, that the Commission like the many others that have been held, is a farlure and will end in smoke. D.T.

We deeply regreat to hear of the death of Mr. Ridsdale who left us very recently apparently in good health. We take the following from the Pioneer. A large circle of friends will be grieved to hear of death Mr. S. O. B. Ridsdale, a wellknown memder of the Bengal civil service. Educated at Tunbridge school and Wadham collage, Oxford, Mr. Ridsdale came to India in 1862 and joind the North West Provinces. In the course of his service, however he was selected for special duty Rajaputana, Assam, and the Berar, of which until the other day he was officiating as Commissioner. He had only just returned to the North-West and had scarcely reached his—district, Fatepoor, when he was seized with entric fever of the worst type and after fourteen days' illness died. An amiable and accomplished member of society, a proficient sportsman, a genial companion, and a warm friend, Ridsdale will be mrouned by every one who knew him.

वऱ्हाड

आम्हास लिहिण्यास दुःख वाटतें कीं आमच्या वऱ्हाडांतून नुक्तेच गेलेले कमिशनर मिस्तर रिडसडेल साहेब यांस देवाज्ञा झाली. मृत्यूचें कारण थोड्या दिवसांचा ताप होता. ते आणखीं कांहीं दिवस राहिले असते तर ते पुढें मागें येथचे कायमचे कमिशनर झाले असते.

आमचे हालींचे रेव्हिन्यु कमिशनर मिस्तर हेन्व्ही साहेब, सी. एस्. हे लवकरच हा प्रांत सोडून दुसऱ्या जागेवर जाणार व मिस्तर ए. पी. हावेल साहेब सी. एस, मध्य प्रांतातील नर्मदा डिव्हिजनचे कमिशनर हे ह्या प्रांतांत रे. कमिशनर होणार. हे साहेब येथें कमिशनरच्याच जागेवर या पूर्वीं दोन वर्षां मागें बदली वर आले होते. त्यावेळीं यांणीं जेजे रिपोर्ट केले त्यांवरून यांची विद्वत्ता व त्यावेळीं यांणीं केलेल्या कामा वरून यांची लोककल्याणेच्छा सुप्रसिद्ध झाली आहेतच. असे महा[illegible]

[illegible] या वऱ्हाड प्रांतातील रेव्हिन्यु कमिशनरच्या जागेवर येणें हें [illegible] ग्योद याचें सूचक आहे असें [illegible]

गेल्या आठवड्यांत [illegible] आंग्लो व्हरन्याक्युलर शाळा हिंदुस्थानी शाळा आणि मुलींची शाळा ह्या पहिल्यानें डायरेक्टर साहेबांनीं आणि नंतर लागलीच एज्युकेशनल इन्स्पेक्टर यांणीं तपासल्या. मुलींची शाळा आणि इंग्रजी मराठी शाळा ह्या दोन्ही उतम स्थितींत असून हिंदुस्थानी शाळा ही चांगली असल्याचे शेरे डायरेक्टर साहेब यांणीं दिले. इंग्रजी मराठी शाळेंत विद्यार्थ्यांची संख्या बरीच वाढल्या मुळें त्यांच्या करितां विद्या लक्ष्मीस [illegible] वाढविली पाहिजे करण्याचा जागा जास्ती हेतु आहे [illegible] असा डायरेक्टर साहेबांचा [illegible]

तसेंच तेथील मुलींची शाळा इतक्या दिवस अंशतः लोकाश्रयावर अवलंबून होती, ती सरकारी व्हावी व तिचा या पुढें सर्व खर्च सरकारानें सोसावा अशा बद्दल शिफारस करण्याचें मेहरबान डायरेक्टर साहेबांनीं कबूल केलें.

मेहरबान रेसिडेंट साहेब हे लवकरच वऱ्हाडांत येणार आहेत. येत्या नाताळच्या सुटींत बहुत करून यांचा मुक्काम अकोल्यास होईल.

येथील अध्याची मिस्तर मीर एहसानुल हक्क हे पुढील सालच्या प्रारंभीं ४० दिवसांच्या हक्काच्या रजेवर जाणार आहेत असें समजतें.

यवत माल २०. ११-८४

थंडी कडाक्याची पडूं लागली आहे. कोणत्याही प्रकारचा म्हणण्या सारखा आजार नाहीं.

कर्नल स्पान्स्की साहेब रजेवरून परत येऊन त्यांनीं आपल्या कामाचा चार्ज घेतला व ग्रांट साहेब अकिंटग डे. क. परत गेले.

डे. क. साहेब यांची स्वारी येथें आहे. व अ. क. साहेब तालूक्यांतून दोनतीन दिवसां पूर्वीं येथें दाखल झाले.

मे ज्यु. क. साहेबांची स्वारी तारीख १७ रोजीं येथें आली असून उदईक येथून कुच करणार असें समजतें. एका सेशनचा निकाल झाला. दुसरें सेशन आजरोजीं आहे. आफिसांची तपासणी झाली.

मे रो साहेबें सिव्हिल सरजन यांनीं येथलि आपल्या कामाचा चार्ज घेतला. स्टेनहाफ साहेब येथें आज पर्यंत काम पाहत होते ते येथून परत जाण्याच्या तयारींत आहेत.

जुने उमेदवार कमी केले होते. त्यांनी केलेल्या प्रयत्नांस यश येऊन त्यांस कायम करण्या विषयीं हुकूम आल्याचें समजण्यांत येतें.

वर्तमानसार

आसामप्रांताच्या जमीनबाबीचा वसूल मागच्या वर्षापेक्षा गेल्या वर्षी २३,७३७६१ये जास्त झाला. इंग्रजीराज्याचें बीजच तें आहे.

मि. लाल मोहन घोस हे पार्लमेन्टचे मेम्बर होण्याकरतां ग्रीनवीच येथें क्यांडिडेट झाले आहेत.

सुसंगचे राजे भिमनसिंग यांस महाराज असा किताब दिला.

लार्ड डफरीन ता. १३ रोजीं विलायतेंहून निघाले.

अफगाणिस्थानाशीं स्नेह ठेवूं व रशियाचा आमचा जरी स्नेह आहे तरी सरहद्दीवर कडेकोट बंदोबस्त ठेवूं असें लार्डकिम्बर्ले सांगतात.

साक्... हिंदुस्थानच्या जंगलाचे इन्स्पेक्टर जनरल हे कुपर्स हिं... कालेजांत फारेस्ट खात्याचा एक क्लास सुरूं ... रण्याकरतां विलायतेस जात आहेत!

ख्रिस्तीशकाच्या पूर्वी ९०० वर्षे म्हणजे आज २,७०० वर्षांपूर्वी तयार केलेला १,००० फूट लांबीचा एक बोगदा सामोस बेटाच्या गव्हर्नरास नुकताच सांपडला आहे. तेथील जुन्या बंदरावर गोड पाणी आणण्याकरतां हा बोगदा केलेला होता तो सगळा खांत असून त्यांत पाण्याचे प्रवाहही सुरूं आहेत बोगदा समूर नसून वाकडा तिकडा आहे. यावरून दोन गोष्टी सिद्ध होतात. एक ख्रिस्तीशकापूर्वी तेथें वस्ती होती व दुसरी नुसती वस्ती होती इतकेंच नसून इतकी सुधारलेलीही होती.

लंकेत नुकतेंच इतकें मोठें वादळ झालें कीं, त्याच्या योगानें एका जफना ठिकाणीं ६०,००० मोठाले वृक्ष जमीनदोस्त झाले आणि एकंदर १,००,००० रूपये किंमतीच्या मिळकतीचा नाश झाला.

गव्हरनर क्लेव्हलंड हा अमेरिकेचा राजा म्हणून निवडला गेला.

लार्ड रीपन यांस नाम्हे वेळी कलकत्ता म्युनिसिपालिटी मानपत्र देणार आहे.

जर्मनबादशहानें आपल्या एका वकिलाबरोबर झांजीबारच्या सुलतानास एक पत्र पाठविलें आहे. मतलब समजला नाहीं.

भोपाळग्वाल्हेर व नागपूर बंगाल या रेलवे करण्यास विलायतच्या व्यापाऱ्यांनीं पुढें सरावें अशा साठीं विलायतसरकारचा उद्योग चालूं आहे, पण विलायतच्या व्यापाऱ्यांचें असें म्हणणें आहे कीं, चार टक्के व्याजास सरकार जामीन होत असेल तर आम्ही त्या रेलवे करण्यास तयार होऊं. परिणाम काय होतो पहावें. हिंदुस्थानच्या नागवगीची सरकारास फारशी फिकीर वाटत नसेल तर इंग्लंडची भरती करण्यास सरकार तशी हमी घेण्यास तयार होईलच.

बचुनालांडच्या प्रकरणाकरतां आणखी ७२,५०,००० रुपये इंग्लंड खर्च करणार आहे.

कटी चण्या हा प्रसिद्ध दरोडखोर कलादगीचे पोलिस सुप. मि० केनडी यांणीं पकडला आहे.

नाणार गव्हरनर जनरल लार्ड रीपन यांच्या स्मरणार्थ सोलापूर येथें वर्गणीनें एक टाउनहाल बांधण्याचा उद्योग चालू असून पहिल्या बैठकीत ४,००० रुपये वर्गणी जमली. नाणारे गव्हरनर जनरल लार्ड रीपन यांचें स्मारक करणें, मानपत्रें देणें, वगैरेबद्दल हिंदुस्थानांत बहुयेक मोठाल्या ठिकाणीं लोकांचे उद्योग चालूं असून त्याबद्दल जागोजाग मोठाल्या सभा वगैरे होत आहेत.

आ० द०

दिवाळीचें फराळाचें— हिंदुपंच पत्रांत पुढें लिहिलेलें चमत्कारिक रूपक आलें आहे:- एक तरुण गृहस्थ आपल्या प्रिय पात्राकडे दिवाळी मध्यें फराळास गेला होता. त्या वेळीं तिच्याकडच्या फराळाचा थाट काय विचारावा? गेल्याबरोबर लोभाचा पाट बसावयास दिला; मग प्रीतीची रांगोळी काढली; प्रेमाचें ताट मांडलें; आणि त्यांत भक्तीच्या करंज्या; स्नेहाचे चिरोटे, निष्ठेची साखर, भावाचे अनारसे, समाधानाचीं कडबोळीं, आनंदाचे लाडू, आस्थेच्या गुरवळ्या, काळजीच्या कोशिंबिरी, उत्कंठेच्या भाज्या, आणि आतुरतेची आमटी; असे चार्‍ही ठांव फराळाचें वाढून आपल्यावर ...८ ...ग्यानें प्रेम ठेवणाऱ्या त्या गृहस्थास जीवाभ... ...रच कमी आहे व ती ... ...तिढा यथेच्छ फरा... ...ग्राम व ग्रार्थाने... उदक पिण्यास देऊन अनुरागाचा तांबूल आपल्या हातें त्याच्या तोंडांत घातला!

नवल— डेन्सविली म्हणून न्युइंग्लंड प्रदेशांत गांव आहे त्या ठिकाणीं आज सोळा वर्षांत एक पासून वीस वर्षा पर्यंतचा एकही मनुष्य मेला नाहीं. दारूसेवन हें कसें तें या गांवाला माहीत नाहीं. साठ वर्षांत अग्निनारायणाच्या कृपेनें कोणत्याही घराची रक्षा झाली नाहीं.

विलायतेला आगगाडी— मागे फ्रान्स, जर्मनी; आस्त्रिया, तुर्की वगैरे देशांतून हिंदुस्थानाला आगगाडी करण्याचें घाटत होतें आतां नवाच एक रस्ता निघला आहे, तो असा:— फ्रान्स, स्पेन, मोरक्को, अलजियर्स, ट्रीपोली, टयुनिस, मिसरदेश, युफ्रतिस, खिलात: कराची व मुंबई. याला खर्चाचा अदमास ही फारच थोडा म्हणजे १२ कोट रुपये धरला आहे. असें होण्याला एकंदर ९ वर्षे लागतात. व नऊ दिवसांत लंदनला मुंबईहून पोंचणार! व या मार्गानें सात हजार मैल लंदन रहगार. कोण कोणत्या गाड्या दिवसांतून सुटावयाच्या त्याचा देखील एव्हांच अदमास झाला. कमाल आहे बोवा सर्व कामाची.

कपाळ भिक्षु— जमराक नांवाचे गृहस्थ मनुष्याच्या डोकीच्या कवटीचा उपयोग करणार म्हणून जाहिरात आहे साहेब लोक मेल्यावर देखील आम्हांस सोडीत नाहींत.

धा०वृ०

विलायतेंत जाऊन परीक्षा देऊं इच्छिणाऱ्या हिंदुस्थानांतील उमेदवारांकरितां स्टेट सेक्रेटरीं कडून ६स्कालरशिपा मंजूर झाल्या, असें टाईम्स वरून समजतें.

पुस्तकें छापण्याचीं अनेक यंत्रें प्रतिवर्षी कांहीं नव्या सुधारणेसह बाहेर पडत आहेत. मि.एच. पी. फीस्टर म्हणून फिलाडेल्फिया येथें एक मेक्यानिकल इंजीनियर आहे त्यानें असें एक यंत्र काढिलें आहे कीं, त्यांत पुस्तकें छापलीं व बांधलीं जाऊन मोजलींही जातात आणि त्यांच्यावर तीन चार रंगाचें मर्जीबरहुकूम काम उठतें.—ज.

विस्ताराच्या मानानें जलाशयाचा पृष्ठभाग १९,४७,८७,४२९ चौरस मैल आहे. पैकीं अटलांटिक महासागराचा नंबर पहिला, हिंदीमहासागराचा दुसरा, आणि पासिफिक महासागराचा तिसरा, असे महासागरांचे नंबर लागतात असें एका जर्मन पंडिताचें म्हणणें आहे.

गेल्या अठरा महिन्यांत पारिस शहरीं व त्याच्या आसपास सुमारें ७६ देवळें फोडून चोरांनीं दरोडे घातले. ही धर्मपरता ख्रिस्ती नव्हत अशा देशांत क्वचित आढळते.

अमेरिकेंत घोड्यावर बसून एक सर्व लग्नविधि झाला. सर्व वऱ्हाडी व वऱ्हाडणी घोड्यावर बसल्या होत्या. लग्नविधी चालविणारा पाद्री ह्यानें तो विधि गाडींत बसून चालविला. याचें कारण असें होतें कीं, वधूच्या मनांतून आपलें लग्न असाधारण रीतीचें व्हावें.

डांग्या खोकल्यावर टरपेन्टाईल दिलें असतां तो बरा होतो असें एका डाक्टरानें अलीकडे प्रयोग केला त्यावरून दिसून येतें. एका साडेतीन वर्षांच्या मुलीला ही व्याधि झाली असतां जर्मनी देशांतील एका डाक्टरानें ह्याचा उपयोग केला आणि त्यान तें मुलगी दुसरे दिवशीं बरी झाली. सु०प०

कांहीं वर्तमानपत्रकर्ते असें म्हणतात कीं लार्ड डफरिन यांनीं मि. म्याकेन्झी वालेस यांस व आपले प्रायवेट सेक्रेटरी नेमिलें; याचें कारण त्यांना रशियन भाषा चांगली समजते. रशियाची माहिती जशी लार्ड डफरिन यांस आहे तशीच मि. वालेस यांस आहे; आतां जें मुख्य काम लार्ड डफरिन यांस हातीं घ्यावयाचें आहे त्यांत मि. वालेस सारख्या गृहस्थाचें साह्य असलें म्हणजे तें फारच उत्तम रीतीनें तडीस जाईल.

बेलफास्ट येथें लार्ड डफरिन ह्यांनीं रशियाच्या व मध्य एशियाच्या संबंधानें जें कांहीं भाषण केलें तें तारायंत्रद्वारें रशिया मध्यें सेंटपीटर्सबर्ग येथें कळलें, व ते कळल्यावर रशियन वर्तमानपत्रकर्त्यांनीं लार्ड डफरिन यांची फारच वाहवा केली.

ने. ओ.

बनारस:— बनारस (काशी) येथील मिसेस केनडी बाई जी बुढीया मेम या नांवानें प्रसिद्ध होती, ती गेल्या मंगळवारीं ९७ वर्षांची होऊन मेली हिची एकंदर संतती १८ मुलें ८० नातू ७३ पणतू व ९ निपणतू इतकी होऊन पैकीं हल्लीं जिवंत १२८ आहेत; हिचे शरीर मरे पर्यंत घट्टे खट्टे असून मरणाचे पूर्वी १९ दिवस पर्यंत ही घरांतील सर्व काम धंदा स्वताहा करीत असे, तेथील युरोपीयन लोक त्याच प्रमाणें बनारसचे महाराज हिजला पूज्य मानीत असत. व्हीक्टोरीया राणीचे युवराज सन् १८७१ सालीं बनारस पाहण्या निमित्त आले असतांनां त्यांनीं हिची मुदाम भेट घेतली. ती बाई सर्व जन्मांत एकदांच एक महिनांभर आजारी पडली होती; विलक्षण आयुष्य व संतती.

औ०वा०

नोटीस.

भगवान वल्लद भोनाजी दानें रहाणार मौजे जासी पळसी तालूके जळगांव यांस नोटीस देणार भगवान वा भवानी वाघ रहाणार कस्बे सोनाळे यांजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं; तुम्हीं कांहीं कोर्टाचे कामाकरितां आम्हां पासून कर्ज रु० १०० दरमहा शेकडा २ रुपये प्रमाणें व्याजाचा करार करून घेतले. हे रुपये दोन महिन्यांनीं परत करितों असा करार केला त्यास आज बरेच दिवस झाले आम्ही चारवेळा तुम्हास समक्ष रुपये मागितले परंतु तुम्ही दिले नाहींत याकरितां नाइलाज होऊन या नोटीसीनें असें कळवितों कीं, ही नोटीस पावल्यापासून ६ दिवसांचे आंत व्याज व मुद्दल मिळून एकंदर रकमेचा निकाल करावा. न झाल्यास ह्या बद्दल कोर्टांत दावा करून सर्व रुपये व नोटीशीचा खर्च होईल तो भरून घेतला जाईल. कळावें तारीख १७ माहे नवंबर सन १८८४ इसवी

(सही) भगवान वल्लद भवानी वाघ
रहाणार कस्बे
सोनाळे

नोटीस

भगवान वल्लद भोनाजी दाने रहणार मौजे जासी ... तालूके जळगांव यांस नोटीस देणार भगवान वल्लद भवाणी वाघ रहणार कस्बे सोनाळे तालूके जळगांव यांजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं तुम्हांस आम्ही आमची मुलगी नामे अनुबाई देऊन जांवई करून घेतले लग्न होण्याचे वेळीं तुमचा आमचा ठराव असा कीं आमचे सांगण्या प्रमाणें तुम्ही मुलीस वागवून घर संसार करून राहीन अशावरून आम्ही तुम्हास मुलगी देऊन ३०० तीनशे रुपये लग्नास खर्च करून कार्य केलें नंतर पुढें तुम्ही चार रीतीच्या मानसा प्रमाणें आमच्या मुलीस वागविलें. परंतु आज तीन वर्षे तिजला आपण सोडून देऊन माझे घरीं पोंचविली. त्या नंतर आम्ही तुम्हांस चार चांगल्या माणसा कडून सांगितलें. परंतु तुम्ही कांहीं ऐकत नाहीं आणि मजला विनाकारण कांहींतरी थापा देतां कीं पोरगी आमच्या मर्जी प्रमाणें रहात नाहीं आम्ही तीस वागवीत नाहीं. व तुम्ही असें सांगतां कीं कांहीं जालें तरी मुलीस घेऊन जाणार नाहीं. व कधीही तीस वागविणार नाहीं. या सर्व गोष्टी वरून आम्हांस नोटीसीनें कळविणें हेंच कीं तुम्ही ही नोटीस पावल्या पासून ८ दिवसाचे आंत चार चांगली रीतीचीं माणसें आणून त्यांजकडून आमची खात्री करून द्यावी कीं मुलीस कांहीं कमज्यास्त न करितां चांगल्या रीतिन वागवीन व घर धंदा करीन अशा बद्दल कायतो निकाल करावा आणि मुलीस घेऊन जावे नाहीतर तिजवरील हक सोडून सोड चीट्ठी द्यावी असें न झाल्यास तुम्हांवर लग्नाचा खर्च रुपये ३०० तीनशे व आज तीन वर्षांची पोटगी रुपये १५० व ह्या नोटीसीचा खर्च असा मिळून सर्व नुकसान रीती प्रमाणें तुम्हावर दावा करून भरून घेतलें जाईल कळावें.

(सही) भगवान वल्लद भावानी
वाघ रहाणार कस्बे
सोनाळे

हें पत्र आकोला येथें कै० व० लंडेरा व बाळाजी यांचे 'वऱ्हाडसमाचार छापखान्यांत नारायण खंडेराव फडके यांनीं प्रसिद्ध केलें